Abbas Sayar

Yorganimi Siki Sar

Hikâyeler

YAYIN NU: 528
EDEBÎ ESERLER: 242

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 16267

ISBN: 978-975-437-405-6

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: 1976
2. Basım: 2002, Ötüken
4. BASIM

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®
İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Resmi: Abbas Sayar

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: Ötüken

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

İstanbul- 2020

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir. Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Abbas Sayar; 21 Mart 1923'te Yozgat'ta doğdu. Liseyi (1941) Yozgat'ta bitirdi. Yokluk yüzünden üniversiteye gidemedi. Kısa süreli memurluktan sonra yedek subay oldu. 1945'te İstanbul'da evlendi. Dört sömestr Türkoloji öğrenimi yaptı. Sonra Yozgat'a döndü. 1947'de İstanbul'da, on beş günde bir çıkardığı gazeteyi, matbaa kurarak Yozgat'ta yayınlamaya devam etti. Politikaya girdi, bir süre sonra politikanın çıkar kavgalarına ayak uyduramadı. 1957'de politikadan el etek çekti. Şiir yazmayı sürdürürken, romana döndü. 1970'te *Yılkı Atı* romanıyla ismini duyurdu. *Yılkı Atı:* TRT Roman Başarı Ödülünü (1971), *Çelo:* TDK Ödülünü (1973), *Can Şenliği*: 1975 Madaralı Roman ödülünü kazandı. Gazetecilikle birlik yazın yaşamını yürüttü. Sekizi roman, altısı şiir kitabı olmak üzere on dört yapıtı var. Diğer Yapıtları: *Dik Bayır, Yorganımı Sıkı Sar* (öykü), *Tarlabaşı Salkım Saçak, Anılarda Yumak Yumak, El eli yur, el de yüzü, Boşluğa Takılan Ses* (şiir), *Noktalar* (aforizmalar)... Kırk dört yıllık gazetesinde yüzlerce, binlerce başyazı yazdı. 1989'da ikinci kez evlendi, Ayvalık'a yerleşti. Resim, şiir, roman yaşamını Ayvalık'ta sürdürdü. Ankara, Antalya, İzmir ve Ayvalık'a resim sergileri açtı. Ardında, derlenmeyi bekleyen pek çok şiir ve yazı bırakarak 12 Ağustos 1999 tarihinde aramızdan ayrıldı. Mezarı Yozgat'tadır.

İÇİNDEKİLER

Yorganımı Sıkı Sar/ 9

•

Emrine Şükür/ 17

•

Cami Yaptırma Derneği/ 28

•

Bulut Ekip, Yel Biçen/ 67

Yorganımı Sıkı Sar

DAR, toprak sofanın bir köşesine büzülmüş, eski püskü bir gömleği yamayan genç karısına seslendi:

- Fadime, dedi, yorganımı sıkı sar, eyi bağla!. Akşamın serinliğinde kazanın yolunu tutayım.. Nasib kesikliği, olmadı işte!. Borç harç eyi de ektiydik.. Her bir muhanete eyisinden "of" çekecektik. Dünya yüzüne çıkacaktık. El içine karışacaktık.. Olmadı işte!. Ekin her bir yönünden yanıp gidiyormuş.. Gidiyormuş ne demek? Yanıyor işte!.. Göz göre göre sararıyor, kavruluyor işte!.. Alaf yangınından kötü.. Onun belki bir çaresi bulunur. Bir yandan kesersin önünü.. Ya bu öyle mi? Gözün baka baka, yüreğin eriye eriye kayar gider avucunun içinden.. Bu yangın toprak yangını.. Kök yangını.. Zavallı dal ne yapsın, yaprak ne yapsın?. Verem gibi içerden içeri... Gök inadına maviyle dikleşiyor. Heç bir umut ucu da gözükmez.. Ekin gitmeye gitti, yanmaya yandı emme, gine de gidip bir bakayım.. Kolaçan edeyim tarlaları.. Onlar bana "Allaha ısmarladık" demeden ben onlara diyeyim. Gâvur yazgı bizi yine amelelikle terbiye edecek.. Olmam diyesice, başında bulasıca yazgı..

Evden çıktı. Öğlenin ağır sıcağı "merhaba" dedi hemen.. Aldıracağı yoktu. Ve de aldırmadı. İçindeki eziklik yetiyor, artıyordu bile.. Bir de güneşin dik dik konuşmasına açık tutacak kulağı yoktu..

Köyü çıktı. Tarlalar başlıyordu hemen.. Ekinlere takılan gözleri tökezledi. Alttan alta tutuşmuştu köyün tüm ekinleri.. Alt yapraklar sapsarı kesilmişti. Üste de koyu bir morluk sarılığın sırtına çökmüş gibiydi. Can alıcı yeşilden iğne boyu bir uç gözükmüyordu.. "Bir ben değil cümle âlem perişan," dedi içinden.. "Köy tümüyle karaları giydi," dedi içinden.. Sonra duyulur sesle söylendi: "El ile gelen düğün bayram.." Beğenmedi söylediklerini: "Böyle bayram batsın.. Kara günün bayramı olur mu? Tümüynen yandık işte.. Hepimizin ipliği pazara çıkacak.."

Söylenip yürüyordu. Başından bir boy ter boyun aralığından sırtına kayıyordu. Bir boy ter de alın boşluğundan aşağı iniyordu.. "Bu ekinlere denizleri bağlasan yine de çaresiz," diye düşündü. Bu aralık burun sırtından süzülen iri bir damla terin "pat" sesi duyulurcasına toprağa düştüğünü hissetti: "Böyle iri iri yağmalı ki toprak kansın.." Böyle söylendi. Kıldırgücük bir bölük tarlası vardı bu yönde. Hem de köy tarlalarının bitiminde.. Öküzlerle gelip gitmesi, tarlaya iki çizgi çekmesi akşamı buldururdu. "Bu tarla günlüğümü beş kuruşa getirtiyor," diye dert yanardı sağa sola.. Öbür tarlası da ters yamaçtaydı. O da dağ, bayır, kel yazı üstündeydi. Çifte, ekine giderken kendinden çok öküzlere acırdı. "Zavallılar," derdi Hacali; "kendime ettiğim zulum yetmez gibi, bir de size çektiriyorum.."

Dalgın dalgın yürüyordu. Düşünmeyi hiç içi çekmiyordu. Ama, yine de düşünüyor, elinde olmaksızın homurdanıyordu: "Yoksa Mevlamın defterinde bizim köyün arazi gaydi yok mu? Gaydi olsa böyle yağmursuz, susuz bırakmaz.. Bizi kel, kıraç bayırlarla terbiye etmez.. Belki de zulmumuzun karşılığı.. Azgınlığımıza verilen cüvab." Konuştukları yüreğini ısıtmıyordu tümünden..

Tarlalardaki koyu gölgeler doğurmuş yarıklara takılıyordu gözü.. İçinin bulandığını hissediyordu. Yüreği ağzına geliyordu sanki.. Gözünü yarıklardan kaçırıyordu. Aya-

ğı birinden içeri kaysa, dipsiz oyuklarda yitip gideceğini, toprağın kendini yutacağını sanıyordu..

Mayıs başından bu yana iğne ucu damla düşmemişti toprağa.. İlk tokatı henüz toprağın karalığını örtemeyen, kılucu otlar yediler.. Derbeder bir sarılık dağıldı dört bir yöne.. Hayvanların bakışı buruştu.. Başlangıçta ekin oralı gözükmedi.. Can alıcı yeşil uğrun uğrun salındı bir süre.. Onun da cakasını tersyel bozdu. Toprağı tümüyle yalayan yel, ıslaklık adına ortada ne varsa aldı, uçurdu. Kökün eli boşta kaldı.. Toprak yarık yarık yarıldı.. Morluk indi ekinlere.. Yapraklar inadına inceldiler. Sanki kökteki son gram ıslaklığı vermemek için avuçlarını sıkıyorlardı. Bu davranış da kuraklıkla başa çıkamadı.. Sak bir cellât gibi alt yaprakları boğmaya başladı. Hazin sarı tarlalara sofraaltı oldu..

Köyde şaşkınlık arttı. Köylüler üç beş kez bir araya geldiler.. Konuşmayan kalmadı.. "Harkı işleyelim," deniliyordu.. "Yarın beli, küreği alıp doğruca hark başına!." Ertesi sabah yamuk saplı, çatlak kürekli beş sekiz köylü camiin gölgesinde gelmeyenlere atıp tutmaktan başka bir şey yapamadılar..

Köyün üç beş zenginine saygı, selâm arttı. Herkes çıkarını arıyordu. Gemisini kurtaran kaptandı.. Şimdiden borç kapısı arıyorlardı.. Şimdilik banka borçlarını pek düşündükleri yoktu. "Keşif getirir tecil ettiririk," diyorlardı..

Yağmur duası da para etmedi. Her gün bir kat daha mor yıkılıyordu ekinin üstüne.. Altta kalanın da zaten canı çıkıyordu..

Köy bu şaşkınlık dünyası içinde Hacali'nin şaşkın şaşkın tarla tapan ekin gezdiği günü buldu.. Hacali ilk gittiği tarlasına dikelen bayırı çıktı. Tarlanın kıyısına geldi. Yüreği yeniden "cas cas" yandı.. Derya deniz kurtaramazdı bu ekini.. Başı dört bir yana döndü. Komşu ekinlere baktı: "Bir birinden yüzü kara yavrularım," diye mırıldandı. Fazla kalmadı ekinin başında.. Babasını toprağa verdiği günü

anımsadı.. “Mevlam rahmet eylesin,” diyordu, mezar başındaki köylüler. Son kez ekinine baktı: “Mevlam rahmet eylesin” dedi. Ve hızla yürüdü.. İniş aşağı koşar adımdı sanki..

Tarlanın biri de tamı tamına karşıda, derenin öbür dikliğindeydi.. Görse ne olur, görmese ne olurdu? Ama görmeden dönmeyi içi çekmedi.. Dere kıyısına geldi.. Sulularda da ahım şahım bir şatafat yoktu.. Söylendi kendi kendine: “Bunlar da tohumunu çıkarırsa sahipleri öpüp tepesine koysunlar.. Tenbel kerhaneciler, harkı işleyip te sulasalardı heç yoksa bir yok günümüzde iki üç şinik ödünç buğday istemeye yüzümüz olurdu.. Rabbim bizimki gibilere el kadar sulu parçası vermez ki.. Hark olmasa dereden kova ile su taşır, yine adam boyu ekin yapardım şu tarlaları.. Bilmiyor ki vereceği adamı..”

Tanrı ile bu kısa söylenişi de canını sıktı.. İçindeki düğüm arttı sadece.. Dere kıyısı yeşilin dinlendirici gölgesinden ve pırıl pırıl akan sudan bir pay alamadan yürüdü. Yeniden kendini dikliğe vurdu.. Başı önüne eğik gidiyordu biteviye.. Duygularına kilit vurmaya çalışıyordu. Bir aralık önünde yürüyen gölgesinin önce alacalandığını sonra yittiğini gördü. Durdu, gerisine baktı. Dağın arkasından epeyce yukarı tırmanmış, büyücek bir bulutun güneşi tutsak ettiğini gördü. Şaşırıp kaldı.. İlk tarlaya giderken sigara külü kadar bir bulut yoktu karşısında.. Ne çabuk çıkmış, ne çabuk yukarılara çengel atmıştı? Aklı ererdi bu bulut oyunlarına, ama canı ermez gözükmek istiyordu.. Böylesi geliyordu işine.. Umutlanmaktan yılgınlığı vardı.. Hemi de üç değil, beş değil, sayı çizgisi kabarık bir yılgınlık.. Yine de sezgilerinin geminden kendini kurtaramıyordu.. Bu mevsim, bu bulut boşuna gelmezdi.. Kaldırım Mühendisliği yapmazdı gökyüzünde.. Bir diyeceği, bir yapacağı iş vardı.. Yaşı otuz değildi henüz ama, çok yaşayan değil, çok gören biliyordu.. Yürüyüşünü yine bozdu. Durdu, yeniden

baktı buluta. Alttan alta kabarıyor, geriden geriye siyahlaşıyordu.. Korkulu bir siyah değildi hani.. Boz siyah arası koyu külümsü bir bulut..

Ayağını sıkıladı.. "Yağmur inmeden tarlayı görüp yolumu köye çevireyim," diye söylendi.. Bulut aralıklarından arada bir başını uzatan ve önünde yürüyen gölgeyi gittikçe uzatan güneş tümüyle yitiverdi.. Arkasındaki bulut başının üstünde dikleşmiş, burnunu önündeki tepelere doğru hafifçe sarkıtmıştı.

Tarlasında can çekişen ekin yapraklarına acı acı bakarken ilk damlaların yüzüne değdiğini hissetti.. Tedbirli bir gülümseme doldu çehresine.. Yeniden bulutların geldiği yöne döndü.. Karşı bayırlara bulut ağmış sandı.. Sonra anladı, tozu dumana katan bir yelin yuvarlana yuvarlana bu yanlara geldiğini.. Ekinlere baktı. Onlar da büyük bir korku içinde birbirleriyle kucaklaşıyorlardı..

İlk yel kendine çarpınca hafiften sallandı. Hemen rüzgâr tutmaz bir küçük, kuru dere çukuruna girdi.. Rüzgârın çalımı çabuk çekildi üstünden.. Bu da hayallemesine yol verdi.. Yağmur tanecikleri düşüyordu iyisinden, tatlısından.. «Şu köylü yesin içsin de benim yorgana dua etsin.. Ben de, köylü de sayesinde kurtulduk.. Mübarek rahmet, benim yorganımın sarılmasını bekliyormuş.. Bu yağmurdan sonra heç olmazsa tohumlukla borçları ödeyecek ekin çıkar.. Canımızın bir ucunu kurtarırık.. Yeygiliği de geçen yıl gibi borç alırık, olur biter.. Borç yiğidin gamcisi derler. Üstelik de borçsuzluk köylülüğe yakışmaz. Allah vere de Fadime yorganı sarıp da boşu boşuna kendini yormasaydı.. Garib pek zayıf.. Üfürsen uçacak.. Ben de geceleri üstüne fazla varıyom.. Bir deri, bir kemik.. Gece uykuda yatağın içinde bir dönse kemikleri batıyor sırtıma.. İcik üstüne yavaş varıyım.. Yağmuru yüz eder, pırtıcı Hocadan da bir fistanlık alırım. Yeniden bir dünya yüzü görsün.. Çekilecek

dert mi amelelik?.. Gün doğumundan aşımına kadar «taş getir, tuğla getir, harç getir!.» Şamar oğlanlığından kötü..»

Dalgasını göğün büyük homurtusu bozdu.. Yer gök bir olup el ele bu yana doğru geliyordu.. Gözü önünde avuç içi kadar uzaklık kalmıştı.. Uzaklığı kırbaçlayan keskin ışık gittikçe yaklaşıyordu.. Şimşek çakışı tepesinin üstünde belirmişti.. Acı şaklamalı keskin ışık tokat tokat yakınındaki tepelere iniyordu. Ardından da gök büyük bir gürültüyle kendi içinde yuvarlanıyor, toprak korkudan titriyordu.. Uzun sürüyordu toprağın ürpermesi.. Kendini zor topluyordu ekin..

"Vay başım," diye bağırdı Hacali.. Sonra başını ceket yakalarının arasına soktu. Dört bir yönünü on binlerce bilyanın bir birine sürtünme sesi doldurdu. Toprağın yüzeyinde bir şıkırtı cambazlığı yürüyüp durdu.

Gök öfkesini azaltacağına artırıyordu.. Ortalığa akşamın ilk karanlığı inmişti sanki.. Kendini zor toparlıyordu ekin.. Şaşkınlığını toprakla bölüşmek istiyordu. Ama toprak bir yanına dürtüyor, "sus ve bekle" diyordu.. Anlaşamadılar..

Hacali'nin başı karın ortasının yardımına düşecek kadar küçüldü.. Yumak yumak oldu. Bu kez de iri tolu taneleri sırtını ürpertiye tutturdular.. Canı iyisinden yanıyordu. Sesini çıkaramadı. Doğanın bu oluşu karşısında küçüklüğünü, çaresizliğini yeniden yüreğinin ortasında duydu.. Karıya tokat atmak değildi bu.. Oradaki kabadayılığını büyük bir utanç ile aklının orta yerinden alıp götürüyordu doğadaki oluş.. "Senden büyük Allah var," diye içinin dip köşesinde mırıldandı.. Allah dediği şimdi üstüne karakuş gibi çöken doğa idi.. Sessizliğini, boyun eğişini uzattı. Camiye girdiğini, ibadet yaptığını sandı.. Oysa ki, caminin yolunu da bilmezdi.. Utandı..

Dolunun büyüklüğü dakikalar içinde ölçü, düzen değiştiriyordu. Nohutça başlamıştı işe. Sonra fındıklaştı.. Bir

süre gökyüzü yeryüzüyle savaşını böyle sürdürdü. Toprağın suskunluğu daha çok canını sıkmış olacak ki, mermilerinin çapını değiştirdi.. Ceviz ceviz ceviz düşüyordu artık dolular..

"Vay anam" dedi Hacali büzüldüğü yerde. Sırtından daha çok yüreğini acıtmıştı bu dolu parçası. Her şeyin bittiğini anladı birden. Alacaklıları bir bir gözünün önüne geldiler. Üç beş tümcede gelecek günlerini düşündü: "Amele olurum, bundan iyi," diye mırıldandı. Gökten korkuyordu, yerden korkuyordu. Gördüğü, düşleyebildiği anlamdaki doğaya karşı içinde bir çekinme hissi doğdu. Bu duyguları başından atamadan söylenmeye başladı: "Şimdi evin içi göl olmuştur. Eşşek gibi yattık da damı bir çoraklamadık.. Şimdi buzağı bu kızılca kıyamette anasını bulup emmiştir.. Pisi pisine akşam sütünden de olduk.. Avludaki domates şitilleri, yeni çatala binmiş kabaklar da boku yedi.."

Düşüncelerinin birden altını çaldı. Zıplar gibi ayağa kalktı. Ceviz büyüklüğündeki dolu taneleri yüzünü tokatlıyordu. Buna büsbütün içerledi. "Vur" der gibi dolunun, fırtınanın üstüne yürüdü.. Bağıra çağıra, küfür ede ede köyün yolunu tuttu. Boş, kuru, ardı arası gelmeyen hayallemelerinin utancına ve pişmanlığına düşmüştü.. Bir delilik nöbeti geçirir gibiydi.. Yanakları dolu tanelerinin vuruşundan kaskatı kesilmişti.. Doluya usturuplu bir küfür savurdu: "Vur" diye bağırdı yeniden. "Vurmazsan senden adi kimse olmasın.."

Ortalık koyu bir karanlıkla boğulmuştu. Tarla tümsekleri üç beş kez düşmesine neden oldular. Her yönü soğuk bir çamurla bulandı.. Yerde gökle zıtlaşan bir beyazlık doğdu.. Sonra da bulutlar homurdana homurdana doğuya doğru çekildiler..

Hacali bitik düştü evine.. Düşündüğü gibi evin içi göl göl suydu. Köşeye büzülmüş, korkudan gözleri büyümüş karısı ile oğluna yalandan bir göz attı: "Yorganım nerde?"

dedi. Bu sözleri söylerken bir köşede dikine konulmuş, bükük bir hasır gibi duran yorganını gördü. Hemen sırtladı:

- Fadime ben gidiyorum. Murat'ın Mustafa ile sana para gönderirim. Oğlana eyi bak..

Yumuşak yumuşak kapıyı örttü. Bulutlardan sıyrılmış parlak bir ay ortalığı gündüze çevirmişti. Dağlar sanki yassılmış, yakınlaşmışlardı.. Bir minare boyu uzamış gölgesini bile köye göstermeden duvar diplerinden yürüye yürüye köyü çıktı. Ve uzayan, çamurlaşmış düz yolda gözden kayboldu...

Emrine Şükür

O GÜN köyün sessizliği er saatte bozguna uğradı. Köy ayaklanmıştı sanki. Her perşembe sabahı böyle olurdu zaten.. Köy tümüyle uyanırdı. Köylü kazanın hafta pazarına giderdi o gün.. Keçiye, davara daha bir gün öncesinin akşamı yol verilir, pazara götürülecek sığır takımı da er horozda yola katılırdı..

Veysel Ağa'yı uyarttı karısı:

- Komşular yola çıkıyor. Çabuk toparlan, dedi.

Ağa homurdandı:

- Şu dünyada da insanoğluna bir rahat yüzü yok.. Benim bağrım yeni yeni alıyordu. Öküzü de batsın, pazarı da batsın..

Karısı üsteledi:

- Kalk hele, kalk. Rahat arıyorsan o dediğin mezerde.. Toprak altından kalkamayacağın kalın yorganını üstüne örtünce bol bol uyursun..

Bu kez kızası geldi. Yataktan ağır ağır sıyrılırken:

- Gâvur karı, dedi, iki lafının biri ölüm üstüne.. Yaşadık da eyi bok yedik.. Ecele "eyvallah" diyecek ne halımız var?. Dünyayı kapıp kucaklarına alanlar düşünsün. Kalktık işte.. Siz koca öküzü avluya çıkarın.. Eşşeği de hazır edin.. Pendir, ekmek bir şeyler koyun çıkına..

Avluya çıkışında her bir şeyi hazır buldu.. Oğluna seslendi:

- Ben köyü çıkıncıya dek öküzü sür.. Hem de, bu sayede garibi uğurlamış sayılırsın.. Eve dönünce hemen kağnıyı

koş.. İki seferi kurtar. Sap kağnısı ağır olur. Aşşağı kısa yoldan gidip geleyim diye kağnıyı çamura oturtma!.

Avlu kapısının dışında merkebe atladı... Oğlu önünde öküzü sürüyordu. İki üç adım atınca merkep kiritti. Yürümedi. Değneği vurdukça, nodula zorladıkça hayvan geriye dönmek istiyor, başını önüne eğiyor, kulaklarını aşağı sarkıtıp sallıyordu. Sonunda boynunu yakan nodulun acısına dayanamadı. Zorlusundan üstüste bir iki çifte attı. Merkebin üstündeki yana yatık minder daha da aşağı kaydı. Dengesi bozulan Veysel Ağa un çuvalı gibi `patadan' yere düştü.. Merkep de sığır yoluna doğru kaçmaya başladı.. Veysel kendini toparlamadan bağırıyordu:

- Tutun ulan, tutun.. Merkebi kaçırmayın ha!..

Sokağın aşağılarında belirmiş bir iki kişi kendilerine doğru gelen hayvanı tutup getirdiler.. Huysuzluğu iyisinden bir dayak yemesine mal oldu kendisine..

Veysel avlu kapısında olanları izleyen karısı ile gelinine kızgın kızgın seslendi:

- Gâvurun evinde kaba, böyük, işe yarar bir minder yok mu? Ne diye attınız bu it çulunu domuzun üstüne?.

Kadınlar korkuyla koşuşup kabasından bir minder getirdiler. Merkebin üstüne attılar. Veysel elindeki sicimi minderin üstünden eşeğin karnına doladı. İyice çekti sicimin ucunu. Hayvanın karnı ikiye bölünmüşe döndü..

Bu kez eşşeğe binmemek akıllılığını gösterdi. Önüne kattı.. İlk ışığa kucak açan karanlıkta gözden kayboldu..

Oğlunu köyün çıkışında kendisini bekler buldu. Öküzü önüne kattı. Emirlerini yeniledi:

- Bak, bir daha söylüyom.. Aşşağı, kısa yoldan gelip gideyim diye kağnıyı çamura oturtma!..

- Olur, olur, diye söylendi oğlu..

Merkep uysallaşmıştı. Ama bu kez de öküzün yürümekte gösterdiği isteksizlik Veysel Ağa'nın canını sıktı:

- Ula, yörü garibim, diye söylendi öküze.. İcik yürü!. Şu bizim köylülere yetişelim.. Ne yapayım? Sonunuz kasaplık.. Ye, iç, yat diyemem ki sana.. İki üç yıl zor dayandın boyunduruğa.. Kars'ın bol otunu nerden bulup da iliğini ayakta tutuyum?. Her bir yön kel bayır.. Kuru samandan gayri sermiyemiz yok ki..

Kıymaya kıymaya nodulladı öküzü. Öküz yalandan canlandı..

Bir pınar başı molasında köylülerine yetişti.. Selâmı çökertti:

- Arkanızdan atlı gelir gibi kaçmışsınız. Sizin yüzünüzden zavallı öküze kıydım. Gider ayak bastırttınız nodulu.. Çiftte, çubukta ettiğimiz zulum yetmez gibi.

- Ayağımıza tezliğimiz, pazarda eyi bir yer bulmak için, dedi biri..

Veysel sakalını kaşıyarak güldü :

- Olacak olur, aptalın çabası yanına kâr kalır.. Cıncık, boncuk satıcısı değilsiniz ya!. Beşlik malı çaresiz üçe veren köylü takımısınız.. Kanadınızın ucu gökte de olsa, gelip sizi bulurlar.. Tüyünüzün bir yanını yolup sıvışırlar.. Lokmanızı eyi çiğneyip yutun!.

Köylülere geçici bir şenlik geldi. "Doğru" der gibi baş salladılar. Bir yandan lokmalarını çiğnerken, bir yandan gevezeliklerini sürdürdüler.. İlk ışığın yukarılarda gezinmesi "yürü" komutu oldu. Ve yürüdüler. Hepsinin içe dönüklükleri arttı. Hayvanların tozlu yolda çıkardığı dişi ayak seslerinden ötede bir ses duyulmadı uzun süre..

Karşılarında perde perde renk değiştiren kızıllık büyüdükçe büyüdü. Duygusallıkları arttı. Merkeplere değnek vurmaz oldular, kendi gidişlerine bıraktılar..

Anayola girişleriyle birlik duygulu dünyadan el etek çektiler. Tozlu yol kalabalıktı. Bir insan seli akıyordu dört bir yönden pazara doğru.. Her şey yaşama savaşını anımsatıyordu.. Öküz böğürmeleri, at kişnemeleri, koyun mele-

meleri birbirine karışıyordu.. Güneş karşı dağın doruğuna ilk halkasını oturtmuştu.. Ayaklarına tez oldular yeniden..

Veysel Ağa heç oralı değildi. Bir sıkkınlık oturmuştu yüzüne.. İçi çekmiyordu öküzü satmayı.. Yılın yılı sanki çifte, kağnıya birlik koşulmuşlardı.. Samanı birlik yemiş, gevişi birlik getirmişlerdi.. "Yok bir çaresi" diye söylendi içinden. "Hemi de heç yok." Yemini eyi versek, icik iliklendirsek bir yıl daha öküzlük eder adamına. Emme ve lâkin o yem nerde? Onu kapıda tutacak güç nerde? Borçlu kapıya dayandı dayanacak.. Bir de icracı gelip köye yeniden irezil olmak var.. Zavallının borç karşılayacak gücü de yok hani.. Edeceği değeri tümü tümüne borca yamasak yine bir bölüğü açıkta kalır.. Öyle böyle, çaresiz gidecek.. Yarın bir gün kasabın bıçağı boğazında.. Vay garib sarı öküzüm vay.." Bu aralık öküz olmadığına sevinesi geldi. Yine de mırıldandı: "Bizim öküzlüğümüz de bir başka türlü.. Bize de bir başka çift sürdüren, görünmez yükleri taşıtanlar var.. Şeklimiz başka, yazgımız bir.." Sıkıntısından gereksiz yere altındaki merkebi nodulladı..

Pazar birkaç küçük tepenin bitişik düzlüğünde kurulmuştu. İyisinden kalabalıktı. Türlü tondaki insan ve hayvan sesi birbirine karışıyor, tepelere tırmanıyor, tepe artlarına taşıyordu.. Bir toz bulutu örtüyordu pazarın üstünü.. Yaşamın büyük kavgasının gerçek tablosuydu ortadaki..

Bizim köylüler de pazarın bir yanına sıkıştılar. Kazıklar çaktılar. Bağlanacakları bağladılar.. Köylülerden birkaçı piyasayı öğrenmek için sağa sola gönderildi. Karnı acıkmış birkaç kişi diğerlerini "buyur" ederek yeniden çıkınlarını açtılar. Bir soğan kokusu kapladı ortalığı..

Sofraya katılan bir iki gencin umursamaz konuşmaları bir kıyıda sigarasını tüttüren Ağanın canını sıktı. Dayanamadı:

- Ulan Nazif'in oğlu bana bak, dedi. Sen heç duymadın mı? Eşşek yem yerken anırmaz. Ağzının bir yanında ek-

mek, bir yanında dine, devlete sığmayacak laf.. Kıs çeneni de önündeki haltını işle.

Sözlerini onaylar gibi görünen köylülere doğru oturuşunu düzeltti:

- Ne günlere kaldık, dedi. Böyük, güççük diye bir şey bırakmadılar ortada.. Bu yüzden de bet kalmadı, bereket kalmadı.. Biz böyüklerimizin karşısında el pençe divan dururduk. Bunlar ellerinden gelse bizi oyum oyum oynatacaklar..

Oturuşunu yeniden pazar kalabalığına doğru çevirdi. Mallara şöyle bir bakıp uzaklaşan iki alıcıyı kalabalıkta kayboluncaya dek gözleriyle izledi: "Bir de bizim zabına alıcı çıkmassa, sen o zaman gümbürtüyü seyret.." Umudunu yitirmiyordu yine.. Bir kaç gün önce bir köylüsünün söylediklerini anımsıyordu: "Senin sarı öküz gibi zabın malların da alıcısı var.. Alaya et veren mütahit yere düşürmüyor.. Elinde Allahtan mal yoksa eyi de fiyat veriyor.."

Pazarı kolaçan eden köylüler geldiler. Haberler tüm karaydı:

- Komşular, bu pazarda iş yok. Fiyatlar öldüm parası.. Bu yıl ekinin, samanın kıt olacağını biliyor dürzü alıcılar.. "Köylü mal fazlasını nasıl olsa pazara sürecek. Bizimki bu yıl nazlı alıcılık," diyorlarmış.. Onun için yalandan bakıyorlarmış mallara.. "Köylünün elinde para olup, koyun, keçi, sığır aldığı zaman piyasadan kork. Allaha şükür bu yıl elleri böğürlerinde bağlı. Alıcı değil satıcılar. Onun için heç üzerlerine düşmeye gerek yok. Köylü milleti ayağını taştan esirgemez.. Satamadıkları malı haftaya yine pazara sürerler.. İştahlı, istekli gözükmeyin.." Aralarındaki meşveret böyle sürüp gidiyormuş..

Köylüler birbirlerine umutsuz, kederli bakışlar attılar.

- Bu gidişle en son onların dediği olur. Onlar beklerler, biz bekleyemeyiz. Allahlarından bulsunlar.

Haber tümüyle Veysel Ağa'nın cılızını düşürdü.. Sigarasını yeniledi. Pazarın üstünden çekti gözlerini.. Başını önüne eğdi. Kuru toprak üstündeki bağdaşını koyulaştırdı: "Bu dürzü alıcılar," "it kapıda zabın gerek" diyorlar. Dediklerini de yaparlar. Gırtlağımız alacaklının elinde.. Sıkınca canımızı çıkarıyorlar.. Bu yıl da bizi yoluk tavuğa döndürecekler.. Elli yaşımın oldum olası hekâyesi bu.. Gördüğüm bu, duyduğum bu.. Bu oynu bozacak gücüm de yok ki!. İçine köpek sıçsın böyle yazgının.. Yazan kâtibin kalemi kırılsın.. Sen fistanlık yerine kara babamı aldın karı.. Gelinine, torunlarına da selâm sarkıt benden. "Ağanız yarım teneke gaz ile döndü pazardan," de. "Soyunmadan yatağına girip zıbardı," de.. Ne dersen, de.. Bir aklık bulamassın köye getireceğim haberde.."

- Kim bu koca öküzün sahibi?

Dalgın Veysel'i seslediler. Veysel birden ayaklandı:

- Benim, dedi, ben..

Öküze umursamaz gözle bakan alıcı yine aynı umursamazlık görüntüsünde Veysel Ağa›ya seslendi:

- Ne dedin koca öküze, ne istiyon bu gönlüğe?..

Önce canının sıkıntısını almak isteği geçti içinden. "Şu dürzülere bir kaç taş yuvarlayayım," dedi. Sonra vaz geçti.. "Bunların derisi kalın. Nodul işlemez etlerine.." Yine de lafı ortaladı:

- Koca öküze ne diyeceğim? Senin öküzlüğün bitti dedim. Kasaplıksın, dedim. Mezbahaya götürecekler, dedim. O da dönüp, gözümün içine baktı:

- Ben bir kerre kasaplık olurum. Siz her gün bıçağa gelen gırtlağınızı düşünün, dedi.. Ne mi istiyorum bu gönlüğe? Onu da kendisine sorun..

"Bununki deli saçması. Her hal kafasının bir yanını üşütmüş," der gibi birbirine baktılar alıcılar. Yine de sözlerini yenilediler:

- Sen sözünü kısadan düz ayak söyle.. Ne istiyon tosun dedesine?

Veysel Ağa başını salladı. Yalandan güldü:

- Niye beni tımbırtıya alıyorsunuz babam? Mal ortada. "Kınalı kuzu" diye satacağımız yok ya!. Irmak akıyor, gözün bakıyor.. Sizi yormayım. Tek laf altı yüze olur.

Bu aralık alıcı olduğu anlaşılan Ağa'nın elinden tutmuştu. Bırakır gibi yaptı elini:

- Eşi nerde? dedi. Senin dediğine bunun çiftini veriyorlar. Sen hele şuna dört yüz de de, alırsam yine verme..

Elini çekti bizimki:

- Eşi çoktan gönlük oldu. Bunun yazısı daha karaymış ki, el ellerinde oyuncak oluyor. Siz aklınıznan, paranıznan bin yaşayın.. Boşuna da çenenizi yormayın.. Beş yüz doksan dokuza olmaz..

Alıcılar söylenerek uzaklaştılar. Veysel Ağa da konuşmasını köylüleri ile sürdürdü:

- Bunlar ölmüş eşşek arıyorlar, nalını, mıhını sökmek için.. Bıraksan koca malı gönü fiyatına alıp gidecekler.. Eğer piyasada hep bunların ağzındaki türkü söyleniyorsa ben karaları giydim. Anlaşılan gelin geldim, kız gideceğim. Heç yoksa bir ikiniz bir şeyler satın da gazlık, tuzluk ödünç para verin..

- Yani sana gaz, tuz parası verelim diye beşlik malımızı üçe mi satalım? dedi biri..

- Niye beşlik malınızın üçe getmesine razı olayım? Benim demek istediğim malınız değerini bulup satılırsa.. Sonra öyle olsa, benim koca öküz ne güne duruyor?.

Canı sıkıldı birden. Gürültü, toz da yürek ezikliğini artırdı. Bir de kazada borçlu olduğu iki alacaklının gözüne çarpmaktan, yakayı ele vermekten korkuyordu.. Öküzü satsa, tümünü pırtıcıya verse yine de bir o borcun altından kalkamazdı.. On beş gün önce kasabaya gelişinde, yemini billah çekmişti, "davar satıp borcumun altını çizdi-

receğim," diye.. Yalanı da yüzüne tokat olup yapışacaktı.. Dirliksizleşti. Ayağa kalkıverdi. Nazı, sözü iyisinden geçen köylülerinden birini eliyle sesledi. Bir yana çekti:

- Beşir onbaşı, dedi, ben pazardan kaçıcıyım. Hemi de hemen köyün yolunu tutacağım. Benim öküz sana emanet.. Dönüşte senin mallarla birlik sür getir. Bu tüccar geçinen dürzüler ölmüş eşşek fiyatına mal arıyorlar.. Onların dediği yerde ben yokum. Üç beş pazar daha beklerim. Ben bekliyorum, alacaklı da beklesin.. Sırtımdaki bitli gömleği de alacak değiller ya!. Varsın analarını tay kovalasın.. Sen de borçluyum diye yok pahasına mallarını satma.. Allah bize, biz alacaklıya.. Hepsi o kadar. Ben "çarşıda icik işim var," diye merkebe atlayıp sıvışacağım. Değerine bir mal satacak olursan bizim ev için de beş liralık gaz koydur şu tenekeye.. Üç beş liralık da tuz al. Benim dileğim bu kadar..

Sonra kazığa bağlı merkebinin yularını çözdü.. Yiğitçe üstüne atladı. Kendine bakışan köylülerine:

- Çarşıya kadar, dedi. Borcu bine çıkarmak için..

Eşşeği nodulladı.

Önce çarşı yönüne sürdü hayvanı.. Köylülerinin gözünden yitince köy yoluna çevirdi. Canının acısını merkepden almak istiyordu sanki.. Vurdu da vurdu.. Ayakları isyankâr bir sallantının içinde ileriye geriye, sağa sola gidip geliyordu..

Pazarı, yamacı bir çırpıda geride bıraktı. Hafif, serin bir yel değdi yüzüne. Uzun bir "of" çekti. Ardından da: "Of değil, emrine şükür," diye mırıldandı. Ama şükürle yüreğini doyuramadı: "Ah gâvur oğlan ah," dedi. "Sürek öküzlerini başıma tebelleş etti. Dirlik dişlik bırakmadı bende.. Eşşek gibi çalıştırırım onu.. Hele harman bir kalksın da o zaman görsün boyunun ölçüsünü.. Bir ameleliğe göndereyim de sürek öküz borcu nasıl ödenirmiş? Anlasın.."

Sonra çifteyi kendine çevirdi: "Sürek alınırken sen eşşek başı mıydın? Pazarlığı yapan sensin, borç senedinin al-

tına möhürü basan sensin.. Gözün kör mü? Almayaydın.. Eden bulur, inleyen ölür.. Ettin ve de buldun.. Bu zulum da sana az.. Bu akıl sendeyken daha beterlerini bekle sen..”

Gözleri belirsiz bir noktaya takıldı, böyle söylene söylene gidiyordu. Bir aralık gözü seğerdi. Kaşları çatıldı. Duyulur bir sesle söylendi: “Allah hayırlara tebdil etsin emme, bu göz seğertisi eyi bir alâmet değil..” Sözünü sürdüremedi. Aklına er sabah oğluna söylediği sözler geldi: “Eyvah,” dedi, “oğlan kağnıyı çamura batırdı. Aksi çıkarsa ben eşşek olur anırırım. Eyvah gâvur piçi bize iki günlük iş açtı..” Merkebi nodulladı yeniden..

Dağlara ilk morluk çöküyordu, köye yaklaştığı saatlerde.. Güneş başını yastığına dayamış gibiydi. Dört bir yönünde ekin sarısı uzayıp gidiyordu. Yer yer ekin yığınları çarpıyordu göze.. Hava buğday kokuyordu.. Sığır sürüleri dönüyordu köylerine.. Veysel’in yüreği eziliyordu.. Alaflar `cas cas’ yakıyordu içini.. Biçimlendiremediği duygular içinde yuvarlanıyordu biteviye..

Alaca aydınlığın karanlığa tutsak olduğu anlardı köye girişi.. Kimseye gözükmeden kapağı eve atmak istiyordu.. Daha ilk evlerde bir duvar dibine çömelmiş üç beş köylüsüne yakayı kaptırdı.. Hepsininki ahret sorusu idi.

- Ooo, dedi biri, sürüden ayrılanı kurt yer derler emme, sen eyi kurtarmışsın kendini.. Ne var, ne yok kasabada, pazarda?

Kısadan almak istedi Ağa:

- Kurda kurban oluyum.. Çok aç kalır da saldırır adama.. Kasabadaki dürzülerin tümü kurt. Hem de gözleri heç doymayan cinsinden.. Yüreğini almayınca, yüreğinden el çekmeyen takımından.. Bize göstermedikleri iğne ucu ışığı elleri uzanıp kabirlerini de delseler Tanrım onlara göstermesin.. Bu iş buruya kadar.. Baban biriyle bir keçipazarlığı yapıyordu sonunu görmedim. Senin gardaşın düveyi sattı. Kaç kuruş aldığını bilmiyorum.. Kalın sağlığınan..

Eşşeğini nodulladı. Eve girdi. Evdekiler Ağa'nın yüz biçimini beğenmediler. Eli, heybesi bomboştu. Sofaya girip asık yüzünde asıklık görünce, yükünü sırtından atmak için deyiş atını karısına doğru üzengiledi:

- Hatun, beni dinle, dedi. Zamanın birliğinde tek gözü kör bir adam evlenmiş. Düğünde, nikâhta, gerdekte aldığı karı körlüğünün farkına varmamış. Her "merhaba"ya bir hediye sunmuş. Sonraki günlerde de iki eli iki çıkın dolu gelirmiş her akşam üstü eve.. Günün biri elleri boş gelmiş eve.. Kapıyı çalmış, karısı açmış karşılayaraktan.. Kadın ilkin ellerine bakmış, getirdiklerini almak için.. Elleri boş. Bakışı adamın suratına kaymış. Ve bağırmış : "Vıuy, herif demek senin gözünün biri kör..." Fışkı garı, elimi, heybemi boş görünce senin de suratın asıldı.. Ne diyon? Her hal benim de gözümün biri kör!.

- Herif, dedi karısı, şu çoluğun, çocuğun içinde beni söyletme.. Bu güne dek heç bir yanının eksiğine, noksanına bakmadım.. Bizimki ahret komşuluğu gayri.. Açtırma kutuyu, söyletme kötüyü..

Karısının baskın çıkışı can yorgunluğunu daha da artırdı. Yiyecek bir şeyler hazırlamaya çalışan kadına bağırdı:

- Çenesi batasıca.. Gevezeliği öğrendiğin kadar içicik te susmayı öğrensen olmaz mıydı? Böyük oğlan nerde bu saat senin?

Ocakta çorba ısıtan kadın kıçı dönük konuştu:

- Nerde olacak? Aşşağı yoldan, kestirmeden gidip geleyim diye kağnıyı çamura oturttu..

Veysel Ağa ayağa fırladı birden:

- Ben o it dölüne er zabah üst üste söyledim, aşşağı yoldan gitme diye.. Allah bana malûm etti yolda. "Eyvah bu oğlan kağnıyı çamura oturtturdu" diye söylenip durdum. Allah malûm ediyor her bir şeyi işte.. Sizin gibi kâfir takımına anlatamam ki bunu.. Çık çıkabilirsen işin içinden.. Sapı indireceksin kağnıdan.. Kağnıyı kurtarıp kuruya ala-

caksın. O kadar darma dağın olmuş ekini toplayacaksın. Yeniden, hemi de uzun menzilli yolda kağnıya yükleyeceksin.. Gelin, sen heç alınma.. Senin er'in, benim belimden düşenim.. Bu eşşek sıpasından adam olmaz.. Bu it dölü.. Ona da gurban olsun.. Eşşek mi anırıyor, baba mı söylüyor? Farkı yok bu gâvur takımı oğlanda.. Bir değil, beş değil, Hak'a yarar iş değil.. Bu murtat dölünün yaptığı ilk iş değil.. "Elimi icik tut." desen kolun da elinle birlik gider..

Ayaklandı:

- Karı, yatağımı dama ser, dedi. Yatağımı dama ser.. Heç yoğsa gök boşluğu alsın yüreğimin alafını..

Yatağın üstüne bağdaş kurdu. İlk akşamın koynundan bir ay çıkmıştı büyükçesinden.. Tepeler, dağlar uzayı uzayı vermişlerdi yan boşluklarında.. Sanki aydan aldıkları aydınlığı sağa sola ve cömertçe dağıtıyorlardı.. Dere boyu kavak, söğüt dalları ışıl ışıldı. Kurbağaların sonu gelmez geveze sesi yayılıyordu dört bir yöne.. Arada bir ishak kuşunun "guuuk" sesi duyuluyordu.. Köpekler çenilemiyordu bile.. Arada bir yıldız kayması oluyordu..

Karısı bir tepsi içinde çorba, pilav getirdi..

- Geri götür, dedi Veysel Ağa.. Bu gün hakkımızdan fazlasını yedirdiler. Karnımız tok gömülüyok yatağa. Öylesine öyle değil emme neyleyim, yine de emrine şükür...

Cami Yaptırma Derneği

CANIMIN burnuma geldiği bir gün.. Dışarıya, sağa sola bakarsan benim iç çalkantımla alay edecek bir güzellikte.. Her bir yön pırıl pırıl güneş.. Uykulu duvarlara uykusuzluk inmiş.. Gölge başını önüne almış düşünüyor.. Alacalıksa, aydınlık aydınlık kaşınıyor.. Dünya yeniden kuruluyor sanki..

Sebze Halinde satıcıların sesleri istekli.. İştahlı bir gürültü sarmış dört bir yönü.. "Maruul, gıvırcık, Adana'nın turfandası.. Muuz, Anamur hediyesi.."

Bense başı derdindeyim. Çağrışanlara tümüyle kızasım geliyor.. Burnumdan soluyorum.. Baskı makinası bir türlü ayara gelmiyor. Oysaki günlük gazete saatinde çıkmak zorunda.. İl Sekreterliğine saat on beşte gazete verilecek.. İlde kepaze bir gazetecilik sürüp gidiyor. Kıçıkırık bir pedal peydahlayan "ben de gazeteciyim" diye karşına dikiliyor. İlanları bölüyor. Bu yetmez gibi "vaktinde çıktı, çıkmadı" diye karşılıklı şikâyetler çekişmeler..

Kime ne söylesen boş.. El ucu gibi beş sekiz gazete.. Suyu getiren de bir, testiyi kıran da bir.. Nerde ise gazetecilik utanç verici bir meslek..

Ne ise, ben bunları düşünüp bir yandan da makina ile uğraşırken Bozkuş'un Mustafa başıma dikildi:

- Yürü Ağa, yürü, dedi. Dünya malı dünyada kalır. Şu güzel bahar gününü kendimize zehir zenberek etmeye ne hakkımız var?. Dünya yeniden yeniye.. Gün yeni gelmiş,

güneş dikelmiş.. Öte yanı alan alsın satan satsın.. Biz şimdi icik toprakla koklaşalım..

Ablan gozel bulgur pilavı yapmış.. Sana'lı munalı değil.. Tamı tamına tereyağı ile.. Üstelik yanında yağlı yoğurt da var. Ameleler bağ gözü açıyorlar. Biz de dere kıyısı çayırlığa tezgahımızı kurarız. Hem amelelere göz kulak ucu oluruz, hem de demimizi sürdürürüz keyfimizce.. Bırak elindeki işi, düş yanıma.. `İş olacağına varır, ahmak çabalar,' derler.. Yürü, hele yürü..

Canıma minnet bildim söylediklerini. "Gazetesi kurusun," diye sokrandım. Ne bana, ne de ele güne rahmetti gazete dediğim. Devletten ilân koparmak için kurulmuş aşağılık bir tuzak.. Şehirde hırsızlık alır vurur, evler söğüt kabuğu gibi soyulur.. Herkesin yediği nane yanına kâr kalır. Biz ise Endenozya'dan, Seylan'dan, bilmem Allahın ne belâsından söz açarız. Ekmek hamur, yol çamur. Biz de laf yok.. Sağ sol tüm bataklık içinde. Laf yok. Sözüm ona yüz yüze bakacaksın.. Öyle yüze bakmaz ol.. Sonra hakkına razı olan kim?.. "Sen doğruyu yazmışsın, yerinde konuşmuşsun," diyen kim?. Alisi, Velisi, Polisi, Valisi, hepsi yan gözle bakar sana.. İşin düşüp başın darda kalınca da bir Allahın kulunu bulamazsın yanında.. İşin adı "bülbülün çektiği dili belâsı olur." Faydalarına yeldiklerime bak, dersin içinden.. Dersin ama, dediklerin seni, yüreğini doyurmaz..

Elimin boya çamurunu bir avuç gaz ile üstümden attım..

- Geldim Mustafa, dedim. Ben bu makina işinin zaten içinden çıkacağa benzemem...

Nisan, gökyüzünden yeryüzüne yansıttığı güzellik çizgisinin ortalarındaydı. Gökyüzünün yeryüzü ile nişanlandığı andı sanki.. Doğa görünmez bir büyük güçten komut almıştı.. Alı al, moru mor ediyordu.. Büyük bir sarhoşluk vardı dört bir yönde.. Küçücük, yılın on ayı kurulukla cedelleşen dereciklerin çağlaması tutmuştu.. Beyaz köpücük-